

МІСЦЕ НОТАРІАТУ В ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ

САПАРОВА Анастасія Олександрівна - кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри теоретичних та приватноправових дисциплін Київського міжнародного університету

<https://orcid.org/0000-0001-5569-8192>

МАРИНКЕВИЧ Каріне Самвелівна - студентка магістратури Навчально-наукового юридичного інституту Київського міжнародного університету

DOI 10.32782/NP.2023.3.13

Статтю присвячено визначенню місця нотаріату в правовій системі України. Проаналізовано передумови, умови та історичні форми становлення та розвитку інституту нотаріату. Визначено місце нотаріату в правовій системі України, який визначається національним законодавством. Встановлено, що держава наділила нотаріат певними процесуальними повноваженнями, серед яких – посвідчення лише безспірних фактів, вжиття охоронних заходів, надання документам виконавчої сили тощо. Розглядається нотаріат, як інститут позасудового превентивного захисту, який своєю діяльністю має сприяти досягненню завдань правосуддя, запобігаючи виникненню судових спорів шляхом попередження порушення цивільних прав та інтересів, забезпечення їх належної реалізації. Аналізуються науково-теоретичні підходи щодо діяльності нотаріату у сфері захисту прав і свобод людини та громадянина.

Ключові слова: нотаріат, нотаріус, нотаріальна діяльність, нотаріальний процес.

Постановка проблеми

Нотаріат, за своєю природою, є унікальним правовим інститутом, на який держава покладає функцію вчинення нотаріальних дій та наділяє їх владними повноваженнями (компетенцією). Інститут нотаріату виник та функціонує на основі норм Конституції України та інших нормативно-правових актів, тобто нотаріальна діяльність регламентується актами законодавчої влади. Усі тенденції, що складаються у сфері нотаріату,

знаходять своє вираження в нормативних актах, що приймаються у вигляді змін і доповнень.

Інституту нотаріату в правовій державі відводиться одна з ключових ролей не тільки в наданні правової допомоги громадянам, юридичним особам і в забезпеченні їхньої правової безпеки, а й у запобіганні спорів між учасниками договірних відносин. Серед правозахисних органів України нотаріат займає гідне місце, зменшуючи навантаження судів, посвідчує лише безспірні права та безспірні факти, у наявності яких він може переконатися безпосередньо або на підставі відповідних документів. У зв'язку з цим виконання специфічних функцій покладено на нотаріусів, спеціально уповноважених посадових осіб, які від імені держави можуть вчиняти передбачені нормативно-правовими актами нотаріальні дії.

У зв'язку з цим актуалізуються питання про теоретичні засади соціально-правової ролі нотаріату як державного інституту, котрий виконує правозахисну функцію, та удосконалення його наукового розуміння й правового регулювання.

Стан дослідження проблеми

Питання, присвячені визначенню місця нотаріату в правовій системі України, зазвичай розглядаються в підручниках, посібниках, наукових статтях, присвячених нотаріальному праву та нотаріальному процесу, зокрема у працях: Андрусак В. Г., Давиден-

ко О. А., Єфіменко Л. В., Дергільової О. Г., Фурси С. Я., Чижмар К. І.

Мета і завдання дослідження

У світлі виявленої та сформульованої вище проблеми метою цієї наукової розвідки є дослідження питань, пов'язаних з визначенням місця інституту нотаріату в правовій системі України.

Виклад основного матеріалу

Однією з головних ознак сучасної держави є ефективна система забезпечення реалізації та захисту прав і свобод людини. Якість взаємовідносин суспільства та держави визначається не стільки обсягом закріплених у законодавстві прав і свобод, скільки рівнем їх реального втілення в життя та захисту.- У зв'язку з цим дослідження правозахисної системи набуває особливого значення.

Обравши європейську інтеграцію, Українська держава активізувала процеси реформування в правовій сфері загалом і правозахисній системі держави, зокрема, одним з інститутів якої є нотаріат, існування якого зумовлюється об'єктивними потребами суспільства у реалізації та захисту своїх прав і свобод [4, с. 31].

У перекладі з латинської мови «notarius» означає «писар», «стенограф». Нотаріат дійсно зароджувався як система осіб, які стенографували різноманітні угоди або промови й надавали юридичну допомогу. Згодом документам, посвідченим нотаріусами, надавалося все більшого юридичного значення аж до визнання їх безспірними. У франкських королів за часів Каролінгів, наприклад, оспорювання нотаріальних актів заборонялося під страхом смертної кари.

Щодо «поняття «нотаріат», то тут учені зазначають, що лексично він походить від латинського слова «note», що в перекладі означає «знак». Як інститут права він вперше з'явився в Стародавньому Римі в III столітті до н.е.» [3, с. 23]. Причому функції, притаманні нотаріату, виконувалися різними особами: табеліонами, нотаріусами – у Римській імперії, дяками й піддячими – у Київській Русі [5, с. 6]. Отже, в історичному аспекті нотаріат пройшов складний шлях свого роз-

витку – від стенографування документів до посвідчення безспірних прав і фактів.

Стосовно виникнення і розвитку вітчизняного (українського) нотаріату слід зазначити, що уже в XII ст. юридичні акти та документи складали дяки і піддячі, а з XIII ст. їх стали називати писцями. Спочатку це були люди вільної професії, пізніше, з XV ст., вони склали первісний склад приказів, а з розвитком приказної системи (XVII ст.) – стали обов'язковими членами приказів і серйозно впливали на хід судових і адміністративних справ. Основним завданням дяків та їх помічників – піддячих було ведення діловодства у державних установах, складання і підписання грамот, видача оригіналів, копій і довідок. Вони ж виконували нотаріальні функції приказів, які їм були надані у XVII ст. Паралельно з приказними дяками у XVI ст. з'являються майданні піддячі, які складали письмові акти у містах. На думку багатьох юристів, майданні піддячі стали родоначальниками сучасного нотаріату; це свого роду табеліони, які раніше з'явилися в Римі.

Поряд з новим латинським нотаріатом «у багатьох німецьких і ще раніше в слов'янських землях розвинувся особливий вид публічної корроборації (латинське слово «corrobore», перекладається як «робити міцним, підкріплювати») однієї спеціальної галузі правочинів, а саме щодо закріплення та обмеження прав на майно нерухоме». Історично нотаріат не є єдиним органом, який сприяє вчиненню приватноправових актів. «Але нотаріат є головним і загальним органом, якого найбільш суттєва функція є нині саме ця служба для корроборації приватних правочинів...».

З тих часів інститут нотаріату значною мірою еволюціонував, та у сучасному вигляді виступає як надзвичайно важливий суспільний інститут. Нотаріат є універсальним інститутом, який існує не тільки в демократичних, але й у тоталітарних суспільствах, – наприклад, вчені дослідили, що «вагоме місце в діяльності радянського нотаріату займав захист майнових інтересів держави, а потім – громадян. І це не дивно в умовах тоталітарного режиму» [2, с. 20].

За твердженням С. Я. Фурси, «сучасне значення нотаріату ... стрімко зростає, що пов'язано з розвитком інтеграції, взаємопроникнення правових, соціальних і економічних явищ, потребами вдосконалення правозастосовчих і правозахисних механізмів» [15, с. 61]. На сучасному етапі в Україні нотаріат вважається одним з суб'єктів захисту конституційних прав. Захист прав та законних інтересів громадян і юридичних осіб, запобігання правопорушенням – є основним завданням нотаріату, авторитет і значення якого невинно зростає в нинішніх умовах кардинального реформування соціально-економічних відносин. Його діяльність має великий вплив на різні сторони суспільного життя країни, на нормальне функціонування цивільного обороту.

В. Г. Андрусак зазначає, що «правозахисна система – це сукупність державних, недержавних інститутів, що сформувалися в результаті взаємодії держави та громадянського суспільства, діяльність яких спрямовано на захист прав і свобод людини і громадянина. Функціонування правозахисної системи полягає у здійсненні професійної діяльності, пов'язаної з виникненням, припиненням, відновленням прав і свобод людини і громадянина, їх захистом від неправомірних посягань шляхом їх запобігання, їх припинення, а також вживання заходів з відновлення порушених прав». Аналізуючи співвідношення правозахисної та правоохоронної функції, учений стверджує, що «правозахисна функція – це комплекс заходів правового характеру, спрямований на всебічний захист прав і свобод людини і громадянина» [1, с. 9].

На думку інших науковців: «Нотаріат як інститут превентивного, запобіжного правосуддя, перш за все, безпосередньо забезпечує захист прав і свобод людини і громадянина, що дає можливість суб'єктам права уникнути звернення до суду за захистом тих же прав та веде мову про створення державою «механізму, діяльність якого спрямована не на розгляд і вирішення спорів про порушення або загрозу порушення суб'єктивного права (з цим завданням покликані справлятися органи судової системи), а на сприяння реалізації суб'єктами

права своїх правомочностей. Організаційною основою цього механізму на сьогодні можна сміливо назвати систему органів нотаріату».

К. І. Чижмар розмірковує, що «інститут українського нотаріату можна впевнено назвати органом превентивного правосуддя, що попереджує звернення громадян до суду у справах, пов'язаних з реалізацією права та інтересів, що охороняються законом, коли для виникнення або реалізації безспірного суб'єктивного права необхідне публічне волевиявлення компетентного органу, офіційне визнання, підтвердження ним цього права» [16, с. 7]. Слід погодитись з превентивним характером захисту, який здійснює система нотаріату України в межах правозахисної функції.

Згадуючи про нотаріальну діяльність, варто підкреслити, що «нотаріат і нотаріальна діяльність – це різні, хоча і взаємопов'язані поняття. Вони співвідносяться між собою як правовий інститут і система правовідносин, що виникають у зв'язку з діяльністю уповноважених на те органів і посадових осіб з надання нотаріальних послуг» [12, с. 186].-

І. В. Ільєва справедливо зазначила, що «нотаріальна діяльність є об'єктивним досягненням сучасного суспільства, без якого неможливо в наш час почуватися безпечно та забезпечувати надійну та всебічну реалізацію прав і свобод громадян у будь-яких сферах» [7, с. 98] та узагальнила, що «у зміст терміна «нотаріальна діяльність» вчені вкладають різні значення, і це зрозуміло, оскільки законодавцем це визначення не сформульовано» [7, с. 96].

Н. І. Куленко обґрунтувала вагому роль держави у захисті нотаріатом прав і свобод людини та громадянина наступними причинами: «По-перше, держава має у своєму розпорядженні систему органів, які зобов'язані здійснювати діяльність щодо захисту прав і свобод. По-друге, держава має в своєму розпорядженні набір ефективних засобів не тільки для захисту і відновлення порушених прав і свобод, а й для недопущення подібних порушень. По-третє, тільки акт державного органу має необхідну обов'язкову силою по відношенню до всіх інших актів. По-четверте, держава має у своєму розпорядженні

дженні апарат примусу з метою притягнення винних у порушенні прав і свобод особистості до відповідальності. Всі інші способи захисту прав і свобод доповнюють, але не замінюють державний захист».

Також учені, зокрема Кузнєцова З. В., наголошують на тому, що переважно держава в особі своїх органів та посадових осіб може забезпечити дотримання конституційних норм у процесі їхньої реалізації [9, с. 45].

Отже, нотаріат, поряд з іншими державними органами та судами України, забезпечує захист прав та охоронюваних законом інтересів громадян та юридичних осіб, що є його головною соціальною місією. Таким чином, організація та діяльність нотаріату в Україні визначається тільки законом України від 2 вересня 1993 року «Про нотаріат», який «встановлює порядок правового регулювання діяльності нотаріату в Україні» [13]. Відповідно до положень закону, «нотаріат в Україні – це система органів і посадових осіб, на які покладено обов'язок посвідчувати права, а також факти, що мають юридичне значення, та вчиняти інші нотаріальні дії, передбачені цим Законом, з метою надання їм юридичної вірогідності» [13].

Щоб визначити місце нотаріату в сучасному українському суспільстві, слід звернутись до чинного законодавства України. Так, Проект Закону України № 2338-1 від 4 липня 2003 року «Про нотаріат» у статті 1 «Поняття нотаріату» містив наступні положення: «Нотаріат в Україні – це публічно-правовий інститут, який покликаний забезпечувати позасудову охорону та захист прав і законних інтересів фізичних і юридичних осіб, а також держави шляхом вчинення в межах безспірних правовідносин нотаріальних дій, передбачених цим Законом, і заснований на єдиних принципах, формах та методах організації та здійснення нотаріальної діяльності, а також державного регулювання цієї діяльності» [14]. Однак цей Проект не знайшов підтримки більшості парламентаріїв.

У юридичній літературі нотаріальні органи традиційно розглядаються як спеціально визначені державою структури, котрі покликані попереджати правопорушення при здійсненні фізичними та юридичними

особами їх цивільних прав, а подеколи – й усувати ці правопорушення.

Сутність нотаріальної діяльності полягає у наданні суспільним відносинам визначених законом форми та змісту. Діяльність нотаріуса стосується формального аспекту юридичних актів, предметом такої діяльності є безспірні юридичні справи. Причому нотаріальна діяльність здійснюється лише в межах цивільного права та процесу. Але така вузька спеціалізація зовсім не означає відсутність попиту в нотаріальних послугах у суспільстві, навпаки, нотаріальні дії мають велике значення та дуже затребувані в сучасній державі.

На наш погляд, правильніше визначити в сучасних умовах місце нотаріату як органу, наділеного публічною владою, що входить до системи цивільної юрисдикції. При цьому під цивільною юрисдикцією розуміється діяльність усіх органів, які наділені повноваженнями щодо вирішення юридичних справ спірного або безспірного характеру у сфері цивільного обороту. Важливою ознакою органів цивільної юрисдикції є те положення, що їх діяльність відбувається в рамках процедурно-процесуальних форм різного ступеня складності [8, с. 203].

Обґрунтування необхідності та доцільності збереження нотаріуса саме в системі цивільної юрисдикції позитивне, оскільки тим самим відокремлюється звичайна цивільно-правова процедура від системи нотаріального провадження. Звісно, нотаріальне провадження не зводиться до цивільного або господарського процесу, та в цьому й немає необхідності, однак досить значна кількість спільних ознак пов'язує цивільне та нотаріальне провадження, підкреслює якісну відмінність нотаріального провадження від цивільно-правових процедур, що використовуються в рамках взаємодії учасників цивільного обороту [17, с. 126].

Спірна частина цивільної юрисдикції здійснюється, в основному, судами, а значна частина органів безперечної цивільної юрисдикції, що здійснюють посвідчувальні, правореалізаційні та реєстраційні повноваження (нотаріат, система примусового виконання, органи реєстрації актів цивільного стану, прав на нерухоме майно, юридичних

осіб громадських об'єднань), – у рамках органів юстиції. Тому цілком логічно та правомірно відносити нотаріат до відання органів юстиції, які здійснюють організацію діяльності значної частини органів безперечної юрисдикції. Інша справа, що форми та порядок такої організації залежать від цілого ряду різних обставин, конкретних політико-правових рішень, способів реєстраційно-посвідчувальної діяльності. Так, форми впливу органів юстиції на державний нотаріат зовсім інші, ніж на нотаріусів, які працюють поза рамками державної служби.

Функціонування інституту нотаріату зумовлене взаємодією двох факторів: з одного боку, це суб'єктивне особисте право людини, а з іншого – гарантії захисту прав і свобод. У цьому аспекті право на кваліфіковану юридичну допомогу як суб'єктивне право розуміється як гарантована законом можливість особи отримувати необхідну їй допомогу від осіб, які мають спеціальні юридичні знання, уміння і навички, що дає можливість людині ефективно захищати і відстоювати свої права і законні інтереси.

Нотаріальна діяльність, яка здійснюється спеціально уповноваженим колом суб'єктів, власне і виступає гарантією захисту прав і свобод. Вона спрямована на надання офіційної сили, юридичної достовірності правам, фактам і документам. Серед важливих ознак нотаріальної діяльності є те, що вона здійснюється від імені держави. Крім того, це особлива форма захисту, бо вона, здебільшого, має превентивний характер щодо порушення прав.

Слід також наголосити, що нотаріальна діяльність здійснюється відповідно до чинного законодавства, а її результати є різновидами правових актів. Учиняючи нотаріальні дії, нотаріус вирішує юридичну справу шляхом оцінки фактичних обставин справи, юридичної кваліфікації (аналізу) наявних фактичних обставин, та прийняття рішення (у формі свідоцтва або посвідчувального напису). Тому можна твердити, що нотаріус здійснює застосування норм чинного законодавства до конкретних обставин, понад те, це він здійснює в інтересах особи, яка звернулася до нього по допомогу.

Усе це підтверджує правозастосовний характер нотаріальної діяльності, бо за її результатами виносяться індивідуальні правові акти, згідно з якими особи наділяються конкретними правами та обов'язками.

Нотаріус при вчиненні нотаріальних дій є свідком, що угода укладається в добровільному порядку і не порушує права не тільки осіб, що беруть участь у нотаріальній дії, а й третіх осіб тощо. Державна функція, яку надано нотаріусам, та значення їх діяльності вимагає від них додержання певних умов для того, щоб їх дії набули юридичної вірогідності, отже, мова йде про певний нотаріальний процесуальний порядок. На підставі вищенаведеного є можливість говорити про нотаріальний процесуальний порядок як одну з форм охорони і захисту прав та інтересів громадян та юридичних осіб, який має певне чітко визначене місце в правовій системі України [15, с. 21].

Але слід враховувати, що функціонально нотаріальна діяльність також не є первинною, вона, зокрема, спрямована на охорону й захист цивільних прав та інтересів і, у зв'язку з цим, її існування регламентується нормами цивільного законодавства. З вищенаведеного випливає, що не організація нотаріату визначає його функцію, а навпаки.

Фактично, правозахисна функція є однією з головних функцій сучасної нотаріальної діяльності, вона акумулює у собі всі ключові завдання і вимоги, що встановлюються суспільством перед нотаріатом. І саме від ступеня реалізації правозахисної функції залежить соціальна роль і цінність цього інституту в діяльності сучасної держави.

Як зазначає О. М. Лоцихин, загальна функціональна цінність сучасної Української держави має полягати в її необхідності та служінні громадянському суспільству. Якщо найважливіше функціональне призначення сучасної держави – каналізація процесів формування й удосконалення інститутів громадянського суспільства, то функціональне економічне призначення держави – створення умов для формування й удосконалення інститутів ринкової економіки [10, с.75–76].

Право кожного на отримання правової допомоги є основоположним та гарантова-

ним Конституцією України правом, яке забезпечується як через систему державних органів, так і через систему інституцій, яких держава в законодавчому порядку наділяє відповідними повноваженнями. Сьогодні у ролі важливого правового інституту нотаріат утверджується як інституція, основним завданням якої у встановлених законом межах з вчинення нотаріальних дій є забезпечення реалізації такого права.

Висновки

Сутність нотаріальної діяльності полягає в посвідченні та підтвердженні певних прав і фактів, у юридичному закріпленні цивільних прав із метою запобігання можливим порушенням або є засобом захисту вже порушених прав. Нотаріат є правовим інститутом, який забезпечує охорону та захист прав і законних інтересів громадян та юридичних осіб шляхом здійснення нотаріальних дій від імені держави. Нотаріальна діяльність спрямована на надання офіційної сили, вірогідності юридичним правам, фактам і документам. Нотаріус посвідчує лише безспірні права та безспірні факти, у наявності яких він може переконатися безпосередньо або на підставі відповідних документів. Захист прав і законних інтересів громадян та організацій при вчиненні нотаріальних дій гарантує Закон України «Про нотаріат». Порушення встановленого законодавством порядку вчинення нотаріальних дій призводить до недійсності нотаріального акту.

Сьогодні нотаріат належить до тих цінностей, які без перебільшення можна віднести до надбання світової культури. Відходили в історію стародавні країни, зароджувались нові держави, змінювались політичні режими та національні правові традиції. Але інститут «підсилення (укріплення) прав» пройшов шлях від первинних форм фіксації фактів до сучасної, визнаної апробуванням віків форми забезпечення цивільного обороту, охорони і захисту цивільних прав та інтересів як фізичних, так і юридичних осіб, та утвердився як активний елемент національних і міжнародних правових систем. Багатоміжкове застосування інституту нотаріату в усіх проявах – яскраве підтвер-

дження значення та необхідності подальшого його функціонування і вдосконалення [6, с. 9].

Саме з цією метою і формувалася нотаріат, витоки якого йдуть ще від часів Стародавнього Риму, а цивільне право того періоду було покликане стабілізувати майнові відносини у сфері цивільного обороту. Уже тоді діяльність нотаріуса мала соціальне значення. Це змістовно відобразилося у предметі діяльності нотаріату ще на стадії його зародження, спрямованого на забезпечення потреб неписьменних осіб у складанні документів шляхом обрамовування правового матеріалу в документальну форму, та потреб суспільства у документуванні фактів, що мають юридичне значення. Як інститут громадянського суспільства, нотаріат став зв'язувальною ланкою між державою, громадянами та іншими суб'єктами при їх участі в цивільному обороті, заснований, передовсім, на довірливих відносинах нотаріуса з приватними особами [11, с. 123].

Сучасний нотаріат має унікальну двоїсту правову природу, функціуючи на межі публічних та приватних інтересів, а тому є сполучною ланкою між державою та громадянським суспільством. З одного боку, нотаріус – це особа, уповноважена державою на виконання державної функції захисту прав і свобод громадян та вчиняє нотаріальні дії від імені держави, з іншого, нотаріус – представник вільної професії, який виступає при здійсненні нотаріальних дій як незалежний консультант. Професійна діяльність нотаріуса забезпечує превентивний правовий захист та знижує ймовірність порушення в майбутньому прав та інтересів суб'єктів права та виникнення спорів у судах.

Література

1. Андрусяк В. Г. Правозахисна функція сучасної держави (на прикладі інституту прокуратури): загальнотеоретичне дослідження : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень». Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса, 2015. 20 с.
2. Бисага Ю. Ю. Історико-правові аспекти виникнення сучасного українського

нотаріату. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2015. Вип. 30 (1). С. 17–20.

3. Давиденко О. А. Історія виникнення нотаріату в Україні. *Вісник Запорізького національного університету, юридичні науки*. 2010. № 4. С. 22–28.

4. Дергільова О. Г. Нотаріальні акти в системі правових актів сучасного права: загальнотеоретичне дослідження: дис. ... канд. юрид. наук (доктора філософії): 12.00.01 / Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2017.

5. Єременко О. О. Від античності до середньовіччя: нотаріальний аспект в контексті формування домінанта європейської цивілізації. *Історія держави і права*. 2015. № 24. С. 3–7.

6. Єфіменко Л. В. Розвиток нотаріату України: стан та проблеми. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2010. № 8. С. 8–15.

7. Ільєва Н. В. Нотаріальна діяльність як об'єкт адміністративно-правового регулювання. *Право і безпека*. 2010. № 3. С. 95–98.

8. Корсик К. Нотариат в современных условиях. Новые полномочия: больше возможностей, больше ответственности. *Закон*. 2009. № 4. С. 203–208.

9. Кузнецова З. В. Дотримання конституційних норм в механізмі реалізації Конституції України. *Правова держава*. 2012. № 15–16. С. 44–49.

10. Лошихін О. М. Функції сучасної української держави: проблеми трансформації в умовах глобальних суспільно-політичних дій. *Держава і право суверенної України: проблеми теорії і практики*: Матеріали наукової конференції до 20-ї річниці незалежності України (Київ, 21 червня 2011 р.) / За ред. академіка НАН України Ю. С. Шемшученка; упоряд.: В. П. Горбатенко, І. О. Кресіна. Київ : Вид-во «Юридична думка», 2011. С. 70–79.

11. Ляпидевский Н. П. История нотариата: в 2-х т. Москва : Унив. тип. (Катков и Ко), 1875. Т. 1. 321 с.

12. Мартинюк О. А. Об'єкт контролю за нотаріальною діяльністю: поняття та харак-

SUMMARY

The article is devoted to determining the place of the notary in the legal system of Ukraine. The prerequisites, conditions and historical forms of the formation and development of the notary institution were analyzed. The place of the notary in the legal system of Ukraine, which is determined by national legislation, is defined. It has been established that the state has granted the notary public certain procedural powers, including certification of only indisputable law, indisputable facts, taking protective measures, giving documents executive power, etc. The notary is considered as an institution of extrajudicial preventive protection, which by its activity should contribute to the achievement of the goals of justice, preventing the emergence of legal disputes by preventing the violation of civil rights and interests, ensuring their proper implementation. Scientific and theoretical approaches to the activities of the notary in the field of protection of human and citizen rights and freedoms are analyzed.

Key words: notary, notarial activity, notarial process.

терні риси. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. Вип. 2. С. 182–189.

13. Про нотаріат : Закон України від 2 вересня 1993 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1993. № 39.

14. Проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до Закону України «Про нотаріат», реєстр. № 2338-І від 04.07.2003 року. URL: <http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2>.

15. Фурса С. Я. Нотаріат в Україні. Теорія і практика : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / С.Я. Фурса, Є.І. Фурса. Київ : А.С.К., 2001. 690 с.

16. Чижмар К. І. Інститут нотаріату в системі захисту прав і свобод людини і громадянина : дис. ... д-ра юрид. наук. Київ, 2015. 396 с.

17. Чижмар К. І. Місце та роль нотаріату серед інших органів державної влади. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2014 Випуск 27. Том 1. С. 125–128.